

A katolikus megújulás ókatolikus vázlata

Roald Flemestad, az Északi Katolikus Egyház püspöke, a Scrantoni Unió 2018-ban, Dublinban megtartott tanácsülésén kitűnő élelátással elemezte a kereszténység jelen állapotát. Roald püspök intenzíven figyelmeztetett a kereszténység erodálódására. „Véleményem szerint a külső és belső változások az intézményi összeomlásban nyilvánulnak meg”¹, s a püspök a modern kori katolikus megújulást szorgalmazta, „a katolicitás újrafelfedezése és helyreállítása” által.² Ebben a rövid tanulmányban ennek a megújulásnak a pasztorális alaplelkületét igyekszem röviden megkeresni felvázolni.

Roald püspök a kereszténység problémái mögött a szekularizáció külső okait és a hittől való elhajlás belső okait nevezte meg, s rámutatott arra, hogy az egyháznak el kell határolódnia ettől a lelkiségtől és eretnokségtől.

„...keveset tehetünk, hogy ellensúlyozzuk a külső veszélyt, kivéve, ha a szekuláris társadalom és az egyház között vonalat húzunk a homokba. Nagy kihívás egy ilyen demarkációs vonal megrajzolása, de az adott helyzetekben és konkrét kérdésekben az egyház védelmét szolgálja.”³ A belső veszélyekkel kapcsolatban a püspök az ősi katolikus hittől való eretnek elhajlások veszélyére figyelmeztetett.⁴

1. Isten és üdvözítő akarata

Isten legszentebb neve, az ismeretlen kiejtésű tetragrammaton (jvhv) a héber *chaja* (חַיָּה) tőből ered, melynek jelentése *lenni, élni*. A Kiv 3,14-ben Isten így mutatkozott be Mózesnek: „Én vagyok, aki a Lét vagyok.”⁵ (Kiv 3,14). A mondatban a *vagyok* héberül *ehje* (אֲנִי הָאֵלֹהִים), mely szintén a *chaja* ragozott alakja. Istennel kapcsolatban tehát megállapíthatjuk, hogy ő teremtő, illetve maga a létezés, aki életet ad és fenntart (Róm 4,17).

Ahogy maga a létezés, úgy minden élet is Istentől ered: „Ő adott életet lelkünknek...” (Zsolt 66,9a); „Ott adja az Úr az áldást, s az életet mindörökre.” (Zsolt 133,3b); „Te alkottad a mennyet, / a legmagasabb mennyet is / minden seregével együtt; / a földet és mindent, ami rajta van; / a tengereket és mindent, ami bennük van. / Te adsz életet mindezeknek,” (Neh 9,6). A lét tehát, mint a teljességet átfogó valóság, a teremtményektől függetlenül létezik, s minden dolog csak annyiban létezik, amennyiben részesedik ebben a létben és ebből a létből.⁶

Ez egyben azt is jelenti, hogy az ember annyiban és úgy létezik, amennyiben és amennyire osztozik Isten létében, pontosabban amilyen mértékben megvalósul és érvényre jut életében Isten tökéletes és teljes léte.⁷ Amennyire megvalósul az egyénben Istennek az embernek számára szánt akarata, sőt az egész teremtéssel kapcsolatos szándéka, vagyis hogy minden részesedjen az ő létében.⁸ Ez az, amit

¹ Flemestad, R. N., *Moving Forward in the Spirit Towards a Renewed Catholicity*, 2.

² ibidem, Flemestad, R. N., *Moving Forward in the Spirit Towards a Renewed Catholicity*, 2.

³ op. cit., Flemestad, R. N., *Moving Forward in the Spirit Towards a Renewed Catholicity*, 7.

⁴ ibidem, Flemestad, R. N., *Moving Forward in the Spirit Towards a Renewed Catholicity*, 7.

⁵ Hertz, J. H., *Zsidó Biblia II.*, Budapest: Egyesült Magyar Izraelita Hitközség, 2010, 13.

⁶ Bolberitz, P., *Lét és kozmosz*, Budapest, Ecclesia, 1985., 35.

⁷ Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, Budapest, Paulus Hungarus / Kairosz, 2000., 143.

⁸ Pannenberg, W., *Rendszerezés teológia II.*, Budapest, Osiris Kiadó, 2006., 111.

Szent Pál apostol így fejezett ki: „hogy Isten legyen minden mindenben” (1Kor 15,28b).

Ezért aztán tévedés minden olyan vallásos elmélet és gyakorlat, mely az élet valamennyi aspektusát és a világot ki akarja kapcsolni vagy el akarja idegeníteni az embertől, és pusztán szellemivé akarja tenni az Isten imádatát. Isten azért teremtette az embert, hogy emberként éljen és emberi életét a maga teljességében élje meg, az egyéni képességek, testi adottságai, életlehetőségei, családi, baráti, emberi kapcsolataiban. Aki ezt nem vállalja, az a teremtésben kapott emberségétől, saját életétől, a világtól, mi több Istentől idegenedik el, tele lesz szorongással, félelemmel, ami a kárhozat felé sodródást jelent. Az emberi élet minden és ezen belül a saját életünk elfogadása az Atyától, és ennek megélése az Atya szeretetében.⁹

2. A Törvény, mint az életvédelem rendszere

„Szeresd tehát az Urat, a te Istenedet, járj az ő útjain, tartsd meg parancsait, szertartásait és rendeleteit, akkor élni fogsz. Megsokasít és megáld téged azon a földön...” (MTörv 30,16)

Hagyományos teológiai értelmezésben a mózesi törvényekre úgy szokás tekinteni, mint a szövetség jogi vonatkozású kötelezettségeire, azaz, mint egy szerződés teljesítendő pontjaira, melyek ugyanakkor erkölcsi következményekkel is járnak.

Ezzel kapcsolatban két dolgot kell megfontolnunk. Egrészt már az Ószövetség is rendkívül személyes viszonyt tartja Isten és népe kapcsolatát, mely sokkal inkább familiáris, mintsem jogi jelleget mutat.¹⁰ Másrészt a „szövetség” terminus technicusának fordítása helytelen, mivel az nem szerződéses viszont, szövetséget, vagy jogi egyezséget takar, hanem helyes értelmezésben *kötelékként, elköteleződésként* kell fordítanunk, melyben nem kétoldalú, hanem az ember részéről nagyon is egyoldalú vállalás történik.¹¹ Mindez pedig arra mutat, hogy a mózesi törvény rendelkezésit, melyeket szokásos a szövetség szerződéses feltételeiként tekinteni¹², másképp kell értelmeznünk.

Isten parancsainak megtartása nem erkölcsi követelmény, sem a szövetség megtartásának jogi köteleességvállalása, hanem – a fentebbiek alapján – az ember életét, életben maradását, egészségét és boldogulását biztosító *létfenntartó rendszer*. Ahogy a Deuteronomium írja: „Ha azonban elfordul szíved, és nem engedelmeskedsz, hanem megtévedsz, más isteneket imádsz és szolgálsz, akkor (...) elpusztulsz...” (MTörv 30,17-18). Vagyis a bűnt úgy is felfoghatjuk, mint olyan cselekedetet, mely az isteni rendbe rendtelenséget, a kozmoszba káoszt, a létbe a nemlétet csempészi bele, vagy a lét ellen lázad.¹³ Másutt, megfordítva a kijelentés értelmét: „Fogadja be szíved szavaimat, / tartsd meg parancsaimat, akkor életed lesz!” (Péld 4,4), ami arra utal, hogy Isten parancsainak megtartása az életbenmaradás és jólét záloga.

Exkurzus:

⁹ Dörnyei – Gergye – Csógl, *A szentségek életértéke*, Budapest, Szent István Társulat, 1975., 105-106.

¹⁰ Schreiner, J., *Az Ószövetség teológiája*, Budapest, Szent István Társulat, 2004., 43.

¹¹ op. cit., Schreiner, J., *Az Ószövetség teológiája*, 53-55.

¹² Rózsa Huba, *Ószövetségi bevezető*, Budapest, Szent István Társulat, 2012., 77.

¹³ op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 117.

Fontos, hogy elvonatkoztassunk attól a gondolattól, miszerint Isten büntetné teremtményeit, ha azok nem tartják be a megkötött szövetséget. Mivel Isten végtelenül jó (2Krón 30,9) és ő maga a szeretet (1Jn 4,16), a büntetés antropomorf gondolatát el kell vetnünk. Célszerűségében szemlélve, Isten üdvözítő akarata az, hogy az ember osztozzon az ő teljes és hiánytalan létében; ezért Törvényt adott neki, mely által az ember osztozni tud Isten létében, azaz saját életében érvényesíti az isteni rendet és értékrendet; ha pedig nem tartja meg a törvényt, akkor az isteni léttel ellentétes folyamatok indulnak meg az ember bensejében és életében. Ebben az értelemben a bűn sem dramaturgikus vagy jogi kategória, hanem olyan cselekedetté válik, mint amikor az orvosi rendelvény ellenére a beteg nem veszi be a felírt gyógyszert. Ha Isten a törvényt adta a tőle és a lét teljességétől való elidegenedés gyógyszeréül, akkor a szövetséges embernek a törvény megtartása által van élete.

Ha Isten a Jézus Krisztus keresztyén által megkötött Újszövetséget adta hívei gyógyszeréül, akkor e szövetség által lesz életük (Fil 1,11; 1Pt 1,3). A bűnnel kapcsolatban tehát annak léttől elidegenítő hatása a releváns, mellyel az embert Istentől, önmagától, a teremtés rendjétől elfordítja, nem pedig erkölcsi vonatkozása. „A bűn mindenekelőtt elszakadás az élet Istentől...”¹⁴

Innen szemlélve Szent Pál szavai is új megvilágításba kerülnek: „...a bűn zsoldja a halál, Isten kegyelmi ajándéka azonban az örök élet Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.” (Róm 6,23); vagyis a bűn elidegenít, eltávolít az evilági és az örök élettől, míg Isten kegyelmi, azaz életsegítő ajándéka életre vezet, támogatja az életet.

Nagyon fontos itt megjegyezni, hogy nem üdvmaterializmusról van szó. Isten kegyelme nem azt jelenti, hogy az ő parancsait követő és megtartó ember sikeresebb, az abszurdum gazdagabb lesz, mint a hitetlen; hanem azt, hogy egyéni élete, benső lelki egysége rendezettebbé, összeszedettebbé, békésebbé, harmonikusabbá válik, azaz képessé válik arra, hogy a meghasonlottsággal, benső káosszal szemben az életét és annak sikerességét biztosító útra lépjen. Ugyanis a kegyelem – persze nagyon leegyszerűsítve – leginkább úgy ragadható meg, mint *életerő*, mely az embert arra képesíti, hogy életében kibontakoztassa a természetfeletti minőséget.¹⁵

3. Istenképűség

Mindebből tehát látható, hogy az ember istenképűsége elsősorban a biológiai életet és az azon felül az Isten létében való osztozást, kiteljesedést és akarata szerinti teljes életet jelenti. Az ember létének oka és célja végső soron nem több és nem kevesebb, mint hogy éljen.¹⁶ A férfi és a nő egysége, közössége azért alkotja együttesen istenképűségüket, mert a szeretettel, a nemiséggel, és a szaporodás képességével Isten teremtő aktusának legszorosabb résztvevőivé válnak. Az ember akkor lesz igazán az Úr saját hasonlatosságára (*becelem* – בְּצַלְמוֹ) (Ter 1,27), amikor életében ezt a küldetést, az emberi hivatást meg tudja valósítani, kibontakoztatja.

¹⁴ Schmemmann, A., *Az eucharisztia*, Nyíregyháza, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2017., 138.

¹⁵ op. cit., Dörnyei – Gergye – Csógl, *A szentségek életértéke*, 86.

¹⁶ Wolff, H., W., *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest, Harmat, 2003., 270.

„...az ember megkapta annak lehetőségét és szükségességét, hogy megvalósítsa önmagát, és, hogy önmegvalósítása által függetlenné legyen, dacára az ezzel elkerülhetetlenül együtt járó elidegenedésnek.”¹⁷

Karl Rahner arról írt, hogy Isten valójában önmagát adja az emberiségnek, és ez az önátadás nem más, mint önmaga létében való részesedésünk: »...„a közölt” valóban maga Isten a saját létében, és éppen így lesz alkalmas a közlés Istennek közvetlen szemlélésben és szeretetben való megragadására...«¹⁸

Valójában az üdvösség sem más, mint – az ember evilági, elmúlásra születő életét beteljesítő – teljes, elhatárolódás nélküli osztozás Isten tökéletes, teljes, vég nélküli létében. „Nem azt mondtam neked, hogy ha hiszel, meglátod Isten dicsőségét?” (Jn 11,40)

»Tekintettel az üdvösség eredeti jelentésére (*salvus* – „meggyógyított”) és korunk szituációjára, sokkal helytállóbb lenne, ha az üdvösséget „gyógyulásként” értelmeznénk... (...) azt jelenti, hogy újra egyesül, ami elidegenedett, újra központosul, ami szétszóródott, áthidalódik a szakadék az Isten és az ember, az ember és az ember, az ember és a világ között.«¹⁹

Mindezt az összefüggést csodálatosan fejezi ki Hiszkija hálaéneke: „Uram, benned remél a szívem; / hadd éljen a lelkem, / gyógyíts meg, és éltess engem!” (Iz 38,16).

Isten üdvözítő akarata az, hogy kiengesztelődjön az ösbűnben elbukott emberrel, és Jézus Krisztusban megváltva és megbékélve (2Kor 5,18), dicsőségének és szentségének részesévé tegye az embert, „...hogymint szenteket, szeplőtelenül és feddhetetlenül állítson önmaga elé.” (Kol 1,22) Ez a fentiek alapján azt takarja, hogy Isten elfordítja az embert a büntől, vagyis az általa adott és közölt léttől történt elidegenedettségből és mintegy visszafordítja isteni lénye felé, hogy az ember teljesebb, boldogabb, egészségesebb, gyógyultabb életet élhessen.

Az üdvösség a Szentírás tanúsága szerint is béke és boldogság (Iz 52,7), büntelenség (Ez 36,29), a szegénységtől való megmenekülés (Zsolt 72,4), általában meg- illetve kiváltás, szabadulás lesz (σωζω) minden nyomorúságból és szenvedésből, amit az ösbűn következményeként az ember magára vállalt.

Vagyis Isten a Jézus Krisztusban adott váltság és hit ajándékai által a maga képmására, azaz a teljes és tökéletes létére hívja meg és formálja az embert: „Azt a dicsőséget, amelyet nekem adtál, átadtam nekik, hogy egy legyenek, ahogyan mi egy vagyunk.” (Jn 17,22)²⁰

3. A szent

A Szentírás a *szent*, *szentség* kifejezéseket Istenre alkalmazza, mert egyedül Ő szent (Jel 15,4). A héber gondolkodásban a szentség jelentette mindazt a jót, amit Isten és az ő áldása magában foglal. „...én Isten vagyok, és nem ember, Szent, aki közötted vagyok...” (Óz 11,9) Isten szentsége egyben dicsőségét is jelenti, ami mindenekfelettel valóságát fejezi ki: „Szent, szent, szent a Seregek Ura, betölti az egész földet dicsőséggel!” (Iz 6,3). Az Ószövetségben (és persze az Újszövetségben is) a *szentség*

¹⁷ Tillich, P., *Rendszeres teológia*, Budapest, Osiris Kiadó, 2002., 212.

¹⁸ Rahner, K., *A hit alapjai*, Budapest, Szent István Társulat, 1983., 137-138.

¹⁹ op. cit., Tillich, P., *Rendszeres teológia*, 358.

²⁰ További Igehelyek arról, hogy az üdvösség Isten dicsőségében való osztozás: Jób 22,29; Zsolt 85,10; 90,16; 108,6; Sir 15,5; Mk 10,37; Jn 5,44

tehát Isten egy tulajdonsága, mely felé az egyént és a választott népet is tereli és hívogatja.

A hagyományos római katolikus teológia szerint „a szenthez tartozásból következik az erkölcsi szentség követelménye”²¹, azaz a szentet erkölcsi kategóriaként értelmezik. Ugyanakkor a szent ellentéte a profán, nem a tisztátalan. A tisztátalan ellentéte pedig a tiszta, ami azonban nem azonos a szenttel. A szentség valódi ellentéte a profán, melynek jelentése: olyasvalami vagy valaki, amiből vagy akiből hiányzik az Istenre irányultság.²² A profán (szemben a tisztátalannal, mely eleve erkölcsi jelentésű) nem feltétlenül rossz vagy negatív kategória, csupán szituáltsága okán nélkülözi az szenttel való közösséget.

Valójában a szent annak a minősége, ami az embert végsőleg meghatározza²³. Az ember annyiban képes szentté válni, amennyiben és amennyire képes meghaladni profanitását és életébe, cselekedeteibe bevonja Istent, illetve azokat Istenre irányultan teszi.

Ennek példája a korábban magyarított mózesi törvény, mely az élet minden helyzetét szabályozza és minden helyzetre szabályt vagy imádságot, illetve eljárást rendel. Ennek a körülményességnek és részletességnek nem az a célja, hogy megbonyolítsa a mindennapokat vagy erkölcsi elvárásokat támasszon, hanem hogy a hívó minden cselekedetét Istenre irányultan végezze, azaz megszentelje, minden cselekedetében meghaladja profanitását, életének minden pillanatába bevonja Istent és minden pillanatát Istennek ajánlja föl.

Egy tál étel elkészítése és elfogyasztása imádság nélkül profán tett, míg a megfelelő imádságokkal történő előkészítés, főzés, tálalás, elfogyasztás és hálaadás érte, az étkezés megszentelése. Ugyanez igaz az élet jóformán bármely és minden egyes helyzetére.

Biblikus értelemben nyugodtan kijelenthetjük, hogy az ember annyiban lesz szent, amennyire Isten bevonja őt a maga létébe, és amennyire az ember bevonja Istent a mindennapi életébe, azaz amennyire megszenteli életét. Az okozat mindig hasonlatos az okhoz. Az ember minél inkább igyekszik bevonni Istent az életébe, annál jobban fog hasonlítani őrá, így élete annál inkább tükrözi Isten minőségét, a mennyei minőséget, amit úgy is mondhatunk: megszentelődik.²⁴ Ebben az értelemben a *megszentelt élet* kifejezés elveszíti minden olyan vonatkozását, mely az étellel és annak bármilyen aspektusával való szembehelyezkedést takar, sőt mi több, a kifejezés a teljességében megélt emberi élet transzcendenssé növesztésévé és Istennel harmóniára törekvő megélésévé válik.

Exkurzus:

Hiba és félreértés a szentséget erkölcsi tökéletességként tekinteni és kezelni. Az erkölcsi tökéletesség az ember számára mindig csupán egy eszmény²⁵, vagyis nem a valóság. A cölibátus eszménye a Szentírásban egy hapax legomenon ígén alapszik,

²¹ *Teológiai kishótár*, (szerkk.: Rahner, K. – Vorgrimler, H.), Budapest, Szent István Társulat, 1980., 641.

²² op. cit., Tillich P., *Rendszeres teológia*, 182.

²³ op. cit., Paul Tillich: *Rendszeres teológia*, 180.

²⁴ op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 141.

²⁵ op. cit., Paul Tillich: *Rendszeres teológia*, 181.

mely az angyali életmódról (iszangelia) tudósít (Mt 22,30). Szent Lukács változata így hangzik:

„Azok pedig, akik méltók lesznek elnyerni a másik világot és a halálból való föltámadást, nem házasodnak, és férjhez sem mennek, hiszen többé már meg sem halhatnak. Hasonlók lesznek ugyanis az angyalokhoz, és Isten fiai lesznek, mert a feltámadás fiai.” (Lk 20,35-36)

Ugyanakkor tudni kell, hogy Jézus kora, a zsidóság és a görög világ is egyképpen elutasította a nőtlenséget vagy a szegénységet²⁶, melyek később a kereszténységben erényekké váltak. Jézus a legkevésbé sem volt aszketikus²⁷, a zsidóság és a korai egyház egyaránt elutasította a teremtett javak megvetését.²⁸ A szentet ugyan a zsidóság értette és használta is a vallásos szemérmesség, szüzesség, érintetlenség, tisztaság erkölcsi megjelölésére²⁹ is, de ezzel inkább tiszteletet fejeztek ki, és a hétköznapiok vallásosságában nem ilyen értelemben fordult elő.

Az ősegyház keresztényei így egész életüket szentté, megszenteltté, azaz Istenre irányulóvá tették, életük minden mozzanatában, minden nap velük volt az Úr (Mt 28,20). „A keresztények Istene mindenütt egyszerre, teljes valójában jelen volt, lehetetlenné téve, hogy bármilyen hely, épület vagy tér nagyobb részt birtokoljon szentségéből.”³⁰ Ezért lehetséges, hogy az eukarisztia ekkor még a mindennapi étkezést jelentette és az azt követő hálaadást, mely így világi és szentségi étkezés lett³¹ egyszerre és egyképpen.

Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az őskereszténység számára a valódi étkezés és Krisztus testének vétele nem vált el, nem idegenedett el egymástól. Ma már számunkra elképzelhetetlen lenne, hogy valódi étkezéshez kapcsoljuk az eukarisztiát. Aki ilyet tenne, azt szentségtörőnek tartanánk. Sőt, áldozás előtt tilos enni a katolikusoknak, szentségi bűnt kell tartaniuk. Meg kell állapítanom, hogy kétezer év alatt bizony ennyire elidegenedett egymástól a világi és a mennyei cselekvés. Ahogy pedig a kereszténység elkezdte egyre inkább erkölcsi terminusként értelmezni a szentet, úgy szakadt el egymástól a vallásos praxisban is a mindennapi élet és a kultusz minden élet-területe.

Mindez nem jelenti az erkölcsi erények megvetését, de azt sem, hogy az Isten által teremtett embert vagy annak lelki, emocionális világát rossznak lássuk. Mindez csupán azt jelenti, hogy ki lehet és ki kell békíteni a szentség és a teremtésben kapott emberi természet között mesterségesen szított történelmi feszültséget. Az ember egész egyszerűen azért olyan amilyen, mert Isten olyannak teremtette. „Hiszen te formáltad bensőm, s anyám méhében te szőtted a testem.” (Zsolt 139,13)

Az első évezred ethoszából táplálkozó ókatolikusoknak épp az lehet az egyik legfontosabb feladatuk, mellyel a katolicizmust megújíthatják, hogy a szent és a szentség kifejezéseknek visszaadják ősegyházi értelmüket, és az ókatolikus híveket visszavezetik a megszentelt élet eredeti gyakorlatához.

²⁶ Vanyó, L., *Legyetek tökéletesek*, Budapest, Szent István Társulat, é. n., 13.

²⁷ ibidem, Vanyó, L., *Legyetek tökéletesek*, 13.

²⁸ op. cit., Vanyó, L., *Legyetek tökéletesek*, 18.

²⁹ op. cit., Vanyó, L., *Legyetek tökéletesek*, 16.

³⁰ Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2010., 197.

³¹ Gopplet, L., *Apostolic and Post-Apostolic Times*, Grand Rapids, Baker Book House, 1980., 46.

4. A szeretet

Isten maga a lét, és Isten önmaga valóságában három személyként létezik, az Atya, a Fiú és a Szentlélek szubisztáló hüposztáziszaiban. Ennek a létnek legtömörebb meghatározását Szent János apostol adta: „Isten szeretet” (1Jn 4,6). Mivel Isten abszolút létként ismertette meg magát, abszolút jónak ismerjük, s ezáltal abszolút szeretetnek tudjuk.³² De nem nevezhető abszolút szeretetnek az a szeretet, amivel valaki önmagát szereti, csak a személyes és kölcsönös szeretet tud valódi szeretet lenni. Isten tehát én-te-ő kapcsolatban szeret.³³ A Szentháromságon belül, az Atya szereti a Fiút, a Fiú szereti az Atyát, s mindketten szeretik a Szentleket. Isten valóságán belül tehát a lét és a létezés vélhetően az isteni személyek közötti tökéletes szeretet-áramlás és -kapcsolat valósága, azaz a szeretés, a szeretve levés, és maga a szeretet dinamikus áramlása.³⁴

Innen tekintve, az Istenben hívő keresztyény nem csak Isten létében és annak minőségében osztozik, de maga is bekapcsolódik Isten Szentháromságos önközlő dinamikájába, azaz tárgya, forrása, és alanya is lesz a szeretetnek, mely tulajdonképpen a teremtés egyetemes végcélja.³⁵

Itt is igaz, amit a fentebbiekben írtam a szentség kapcsán. Az ember „minél hasonlóbba teszi magát Istenhez, annál jobban beteljesíti saját lényegét.”³⁶ Ugyanis minél inkább hasonlít Istenhez, annál inkább hasonlít önmagára. Minél inkább részesedik a lét teljességében, annál jobban megvalósítja saját létezését. Ugyanígy minél inkább osztozik Isten szeretetében, Szentháromságának benső dinamikájában, annál jobban tud maga is szeretni.³⁷

Rá kell mutatnom, hogy ez a szeretet nem csupán a házasság szentségi alapja³⁸, de az egész keresztyény élet mikéntje és célja is. Az ember annyiban lesz ember, amennyiben istenképűsége megvalósul benne, és annyiban valósul meg benne Istenképűsége, amennyire betölti emberségét.

5. Alázat

A felebarát és az Isten szeretetének parancsa az Ószövetségben összekapcsolódik³⁹, és egymástól elválaszthatatlan (Mt 22,37-39). E kapcsolat az őskeresztyénységben mint horizontális és vertikális tendencia, a szeretet és a kölcsönös alázat összekapcsolódásában artikulálódott.

³² op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 260.

³³ Gál, F., *A Szentlélek kiáradása*, Budapest, Szent István Társulat, 1986., 68.

³⁴ Szent Ágoston, *A Szentháromságról*, Budapest, Szent István Társulat, 1985., 444.

³⁵ op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 162.

³⁶ op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 266.

³⁷ op. cit., Gilson, E., *A középkori filozófia szelleme*, 267.

³⁸ op. cit., *The Road to Unity*, 222.

³⁹ Theissen, G., *Az őskeresztyénység élményvilága és magatartásformái*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2008., 532.

A hagyományos teológia az alázatot, az ember viselkedéseként⁴⁰ mutatja be, és okát az Isten előtti meghajlásban, megalázkodásban, megadásban látja.⁴¹ Azonban – mivel a kereszténység a constantini békéig az egyszerű emberek és a társadalom legalsó rétegeinek vallása volt⁴² – az alázat magatartását nem szabad kizárólagosan a numinózus előtti leborulásból eredeztetni, hanem eredeztetni kell Jézus utánzásából, aki megvetett volt (Iz 53,3), ám ennek ellenére szelíd és alázatos szívű (Mt 11,29), azaz szeretettel tudott felelni a gyűlöletre, valamint az egyszerű és legalsó keresztény népréteg társadalmi szituációjából is. Megvetettségükben és kényszerű alázatukban felismerték, megértették Jézust és azonosulni tudtak életének minden mozzanatával.

„Az alázat nem az alacsony helyzetűek erénye, akik e helyzetükbe beletörődnek. Ellenkezőleg: az alázat a világ amaz Urának imitatio-ja, aki önként mondott le státusáról.”⁴³ Vagyis Jézus alázata sem az Atya akarata előtti meghajlásból fakadó erkölcsi magatartás volt, hanem az Atya iránti szeretetének megnyilatkozása. Ezért kapcsolódik az alázat a szeretethez, mely így minden keresztény szeretetből eredő magatartásává lesz minden más ember felé.⁴⁴

Mindebben Isten megelőző kegyelme és az emberiség üdvözítése érdekében történő lehajlása tükröződik vissza: „Várva-vártam az Urat, s ő lehajolt hozzám” (Zsolt 40,2), vagyis az emberi alázat példája Isten alázata, aki mint *summum bonum* szeretetből alázatot tanúsít teremtményei felé. „Van-e még olyan nép a földön, mint Izrael népe, amelyhez lehajolt az Isten, hogy kiszabadítsa és a maga népévé tegye” (1Krán 17,21).

Szent Pál apostol a Filippi levélben Krisztus kereszthalálára és alázatból véghezvitt áldozatára hivatkozva (Fil 2,8) kéri a gyülekezetet, hogy Őt utánozva a szeretet, egyetértés, és alázat erényeit (Fil 2,2-3) ápolják magukban (Fil 2,5). „Isten maga valósítja meg a szeretetet (...) oly módon, hogy szereti ellenségeit, a bűnösöket. Isten maga valósítja meg az alázatot azzal, hogy státusfeladása révén közel hajol a véges emberhez.”⁴⁵

6. Az élet teljessége

Véleményem szerint az egységes és osztatlan katolikus Egyház hívei számára a korai keresztény időszak adja a legjobb és leginkább követésre méltó példát. Az első évszázadokban a keresztény hit úgy jelent meg a mindennapi életben, mint Isten közelsége⁴⁶, vagyis amint fentebb kifejtettem, nem eretnek újdonság, hanem sokkal inkább mindannak a feltárása, ami az első századokban jellemezte a korai keresztény egyházat.

Hamman az akkori lelki értékek közül kiemeli még az *életbölcse*séget, a *testvériséget*, és a *halálmegvetést*⁴⁷, és már jelen van az életszentség eszménye is, melyből majd a szerzetesség kifejlődik. Az aszketizmus eszméje, és vele az egyházban alkalmazott kettős mérce, mely megkülönbözteti a laikus híveket és az

⁴⁰ Rahner, K., – Vorgrimler, H., *Teológiai kishoztár*, Budapest, Szent István Társulat, 1980., 18-19.

⁴¹ *Keresztény bibliai lexikon I.*, (szerk.: Bartha T.), Budapest, Kálvin Kiadó, 2000., 34-35.

⁴² Theissen, G., *Az első keresztyének vallása*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2001., 146.

⁴³ op. cit., Theissen, G., *Az első keresztyének vallása*, 110.

⁴⁴ op. cit., Theissen, G., *Az első keresztyének vallása*, 111.

⁴⁵ op. cit., Theissen, G., *Az első keresztyének vallása*, 115.

⁴⁶ Hamman, A., *Így éltek az első keresztyének*, Budapest, Szent István Társulat, 1987., 83.

⁴⁷ op. cit., Hamman, A., *Így éltek az első keresztyének*, 82-83.

önmegtartóztatásban, esetleg szüzességben élő aszkétákat, csak a Kr. u. V. században veti meg a lábát az egyházban.⁴⁸

A korai évtizedek papsága még egyáltalán nem volt közvetítő Isten és a közösség között, hanem a közösség érdekében tevékenykedő egyháztagsokról volt csak szó.⁴⁹ Vagyis ekkor még jellemzően nem beszélhetünk klerikalizálódásról, az egyház ekkor még inkább horizontális testvéri közösségek láncolatát alkotta, mintsem tudatosan szervezett és piramidálisan felépülő struktúrát. Ám kanyarodjunk vissza az egyház korai, ezért számunkra fontos lelkiségéhez.

Jézus földi életea legrettenetesebb módon, a halállal zárult. Utolsó szavai pontosan kifejezték, mi is a halál – és ebből adódóan – az élet értelme. „Éloí, Éloí, lemá szabaktáni?” Ez azt jelenti: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” (Mk 15,34b) Jézus szavai azt erősítik meg, amit fentebb is állítottam, hogy a halál végső soron nem önmagában szörnyű, hanem azért, mert Istentől való elidegenedést jelent: „Ő nem a halottak Istene, hanem az élőké.” (Kiv 3,6; Mt 22,32) A bűn és annak következtében a halál (Róm 6,23) tehát Istennel való kapcsolatnélküliséget jelent.⁵⁰ „Haláloed előtt mondj dicséretet, mert a halott számára a dicséret semmivé foszlik. Még életedben zengj dicséretet, amíg élsz és virulsz...” (Sir 17, 26-27)

Ebből pedig az is következik, hogy az élet elsősorban kapcsolatot, személyes kapcsolatot jelent Istennel.⁵¹ Szent Pál apostol ezt tökéletesen fejezte ki: „...egyikünk sem él önmagának, és egyikünk sem hal meg önmagának; amíg élünk, az Úrnak élünk, s ha meghalunk, az Úrnak halunk meg.” (Róm 14,7-8) Ez az Úrnak élés másutt misztikusabb formában, az *en Christo einai*, a *Krisztusban létele* terminusában jelenik meg az apostolnál.⁵² Ugyanezt fejezi ki Szent János apostol is: „Aki magáénak mondhatja a Fiút, annak van élete; aki nem mondhatja magáénak Isten Fiát, annak nincs élete.” (1Jn 5,12)

Ismét fontos emlékeztetnem arra, hogy Isten miért teremtette az embert. Nem azért, hogy az élettől és annak következményeitől vagy velejáróitól tartózkodva anyagi életmódot éljen, azaz csak imádsággal és elmélkedéssel töltse idejét. Isten azért teremtette az embert, hogy vele szoros kapcsolatban munkálkodjon, élje az életét, amit a Teremtés könyve így fejez ki: „Fogta tehát az Úr Isten az embert, és az Éden kertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze meg.” (Ter 2,15)

Ez a teremtésben kapott feladat húzódik végig az ember paradicsomon kívüli életén is. Az ószövetségi pátriárkákról a Szentírás mindig úgy tudósít, mint akik teljes életet éltek. „Aztán elhunyt, meghalt késő öregségben, élemedett korban, napokkal telten...” (Ter 25,8) A *napokkal telten* kifejezés (נָפְשׁוֹ – *v^eszavéa*) azt jelenti, hogy Ábrahám *elégedetten* (שָׂבַע – *szavea*) halt meg.

Jób könyvében Elifáz ezt fejt ki költői érzékletességgel: „Bővelkedve szállsz a sírba, úgy, mint a learatott gabonát idejében betakarítják.” (Jób 5,26), ahol a *bővelkedve* azt takarja, hogy az ember teljességben, erősségben, szilárdságban (קֵלָה – *kela*) hal meg.

Mennyire más gondolkodásmód ez, mint a mai közgondolkodás, mely szerint az ember ha nem tragikus balesetben, akkor vagy betegségben vagy végelgyengülésben,

⁴⁸ op. cit., Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, 64-65.

⁴⁹ op. cit., Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, 42.

⁵⁰ Wolff, H. W., *Az Ószövetség antropológiája*, Budapest, Kálvin Kiadó, 2003., 136.

⁵¹ ibidem, Wolff, H. W., *Az Ószövetség antropológiája*, 136.

⁵² vö. Széles T., „Az εν χριστω ειναι a Szent Páli corpusban”, *Biblikus teológiai tanulmányok*, Budapest, Gadseman, 2017, 88-105.

azaz testi-lelki erőtlenségben kényyszerül meghalni. Jézus idejében egészen másként gondolkodtak. Számukra nem a pillanatnyi lelki vagy testi állapot, hanem a cselekvések és történések megvalósultsága volt fontos.⁵³ Hiába lehetett Ábrahám öregségében testileg elgyengült, érzékelésében korlátozott, mivel hitben és hitéből fakadó tetteiben gazdag életet élt, ezért agg kora és halála is erőben, teljességben és gazdagságban következett be. Egész tevékeny és eredményes élete állt mögötte, mely sírbuszállását – ezek tükrében – nem deficitnek, hanem a beteljesedett élet méltósággal fogadott befejezésének ábrázolja. Ábrahám és a többi pátriárka halálát (Ter 35,29; Jób 42,17) azért írja le az Ószövetség így, hogy arra tanítson, csak akkor tudunk *napokkal betelve*, azaz *elégedetten* meghalni életünk végén, ha hittel leélt életünket annak teljességében éljük meg, és megvalósítjuk azt a fajta munkálkodásban gazdag földi életpályát, amelyre Isten az embert eredetileg teremtette.

Dávid halála *élettel betelve* (*szeva jamim*) következett be (1Kron 29,28), ahol a *szavea* (שָׂעָה) *teljest, jóllakottat, beteltet, megcsömörlöttet* jelent, azaz a héber szöveg szemléletesen olyannak írja le Dávid életét, mint a lakomán jóllakott és eltelt embert, akibe már nem fér egy falat sem. Így a helyesen, az Isten által rendelt, hittel átművelt élet is olyanná válik, amelybe már nem fér több cselekedet. Nem elszalasztott lehetőségek, kiaknázatlan helyzetek, megvalósítatlan álmok és tervek, nem kiteljesítetlen képességek jellemzik az ilyen életet, hanem épp ellenkezőleg, az Istentől kapott készségek és tehetségek (1Kor 12), az isteni adományok hittel történő kiteljesítése, megvalósítása. Az ilyen életet tartja a Szentírás teljes életnek. A korai egyház számára még teljesen természetes és magától értetődő volt, hogy az ember csak akkor képes ilyen életet élni, ha ez az élete Jézushoz kapcsolódik.⁵⁴ Az ősi kegyelem állapotában az ember otthon volt a maga életében, és Jézus azért jött, hogy legyőzve az elidgenedést, újra otthon legyünk benne.⁵⁵

7. Az elidgenedés vázolata

A kereszténység életében kezdetektől a fentebb vázolt kétfajta alapmagatartás volt jelen. Egyfelől ott voltak a ma laikusnak nevezett hívek, akik élték dolgos mindennapi életüket, de azt hittel és az Úr második eljövételének várakozásával élték. Másfelől igen korán megjelent egy kisebbség a helyi egyházakban, akik szívükön viselték Jézus szavait: „legyetek tökéletesek” (Mt 5,48), és a tökéletesség elérését a világtól és a világi dolgoktól való tartózkodásban látták.

Jézus idejében a tökéletességet azonban még máshogy értették, mint alig egy évszázaddal később. A 101. Zsoltár így ír: „Vigyázok, hogy utam szeplőtelen legyen” (Zsolt 101,2), ahol a *szeplőtelen* tökéletességgel is szokás fordítani.⁵⁶ A héber szövegben a *tamin* (תָּמִים) melléknevet találjuk, mely azonban nem erkölcsi értelmű, hanem a fentebbiek szerint a *tökéletest* mint *teljest, hiánytalan* takarja. Így helyes fordításban az idézet körülbelül így hangzik: „bölcse akarok járni a teljesség útján” (אֲשַׁפְּטֶנָּה בְּדַרְכֵי תְּמִים).

⁵³ Boman, T., *A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1998., 123.

⁵⁴ Brown, R. E., *The Churches the Apostles Left Behind*, New York, Pauist Press, 1984., 98.

⁵⁵ op. cit., Dörnyei – Gergye – Csögl, *A szentségek életértéke*, 116.

⁵⁶ Károlyi Biblia: „Gondom van a tökéletes útra”; új fordítású református Biblia: „Ügyelni akarok a tökéletes útra”; Szent István Társulat Bibliája: „Az ártatlanság útján akarok járni”. Látható, hogy valamennyi fordítás erkölcsi értelemben veszi a fogalmat.

Ha az újszövetségi fogalmi előfordulásokat vizsgáljuk, ugyanebben az értelemben találjuk a görög kifejezéseket: *κατάρτισις* (2Kor 13,9): *teljessé tevő*; *μηδενὶ λειπόμενοι* (Jak 1,4): *fogyatkozás nélküli, hiánytalan*; *τελειόω* (Fil 3,12): *beteljesít, teljessé, tökéletesé tesz valamit*; *τέλειος* (1Kor 13,10): *befejezett, teljes, végérvényes, tökéletes*. Természetesen ezek kiragadott példák, de látható, hogy pontos fordításban nem az erkölcsi szinonima a meghatározó.

A változás elsősorban a görög-római missziók sikerével, és a hellén világ Kr. u. II. századtól következő meghódításával következett be. A későbbi pelagianizmus eretneksége is nagy hatást gyakorolt a keresztényekre. Pelagius azzal az igénnyel lépett fel, hogy a keresztények életformája legyen teljesen elhatárolt és környező a pogányok életformájától és szemléletmódjától, amit az aszketikus élet ösztönzésével kívánt elérni.⁵⁷

Később, a Kr. u. IV-V. században, Galliából kiindulva a szerzetesek, remeték, aszkéták térnyerésével a szerzetesek váltak a keresztény élet példaképeivé.⁵⁸ A laikus hívek másodosztályúvá váltak, leértékelődtek a kolostori, cölebsz életet vállalókhoz képest. Cesarius, arlesi szerzetes-püspök kifejezetten azt tűzte ki céljául, hogy eltörli a szerzetesek és a világi hívek közötti viselkedési, lelkiismereti különbségeket, és a laikusok számára is a szerzetesi normákat teszi kötelezővé.⁵⁹ Munkáját Római Szent Bonifác püspök, érsek folytatta és teljesítette be. Megreformálta és szerzetesi szigorral megfegyvelmezte a germán, frank, és fríz területek szerzetesi és laikus hitéletét.

Amikor Nagy Szent Gergely pápa – aki maga is szerzetes volt – meg kívánta újítani a bűnbánat szentségét és rendszeresebb szentgyónásra akarta ösztönözni a világi híveket, a szerzetesi irodalomhoz fordult. Evagriosz Pontikhosz, Cassianus bűnkatalógusait, lelki tükreit, pœnitenciáléit tekintette a legjobb forrásnak.⁶⁰ Csakhogy ezek a művek a kolostorok lakói számára készültek, kifejezetten a monasztikus életformára reflektálva, és nem világi híveknek. Ettől a korszaktól kezdve, Alkuin, Rabanus Maurus, Reimsi Hincmar, Abélard, Szentviktori Hugó, Petrus Lombardus mind azon dogloztak, hogy a szerzetes atyáktól eredő, majd Gergely pápa által átdoglozott sémát a világi hívek életére alkalmazzák.⁶¹

Amikor 1215-ben, a IV. Lateráni zsinat kötelezővé tette az évenként legalább egyszeri gyónást, a gergelyi sémát alkalmazták a világi hívekre, akiknek már nem volt elégséges egyszerűen és általában megvallaniuk a bűneiket, hanem a szerzetesi bűnkatalógusok alapján készített lelkítükrök szerint kellett részletesen és kategorizálva megvallaniuk és megbánniuk vétkeiket.⁶²

Nagy vonalakban ez a folyamat vezetett oda, hogy az a teremtés, melyet Isten jónak nyilvánított (Ter 1), végül mindenestül a gonosz térfelévé változott, a testi szerelem paráznasággá alakult, a testtel és a testi dolgokkal kapcsolatban általánossá vált az elutasítás és megvetés, végül pedig az átlagos élet viselt dolgaival szembeni tartózkodás, és a lelki élet egyoldalú felmagasztalása vált a kereszténység általános magatartásává.

⁵⁷ op. cit, Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, 68.

⁵⁸ op. cit, Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, 265-278.

⁵⁹ op. cit, Markus, R., *Az ókori kereszténység vége*, 277.

⁶⁰ Casagrande, C. – Vecchio, S., *A hét főbűn*, Budapest, Európa Könyvkiadó, 2011., 289.

⁶¹ op. cit., Casagrande, C. – Vecchio, S., *A hét főbűn*, 290.

⁶² ibidem.

8. Az ókatolikus ontológikus teológiai szemlélet

Jelen tanulmánnyal arra kívánom ösztönözni ókatolikus paptestvéreimet és a katolikus, ókatolikus híveket, hogy szolgálatunkban, igehirdetésünkben és vallásosságunkban igyekezzünk visszatérni az első századok ősegyházi lelkületéhez és apostoli örökségéhez, amikor ez az elidegenedés még a legkevésbé sem volt meghatározó az osztatlan egyházban.

Egy példával szemléltetve, Szent Pál apostol a rómaiakhoz írt levelében a következő vallomást teszi: „nem azt teszem, amit akarok, hanem azt teszem, amit gyűlölök.” (Róm 7,15b), „nem is én cselekszem azt, hanem a bennem lakó bűn” (17), „én magam az értelmem által Isten törvényének szolgáló, a test által azonban a bűn törvényének.” (25b). „A testi ember ugyanis a testi dolgokra törekszik, a Lélek embere pedig a Lélek dolgaira törekszik. Mert a test törekvése a halál, a Lélek törekvése pedig élet és béke” (8,5-6).

Szó szerint – és a kereszténység szokványos gondolkodásmódja szerint – azt kellene mondanunk, hogy Szent Pál a testiséget és a világi életvitelt állítja szembe a lelkiséggel és a lelki életvitellel. Azonban ha ezt a gondolkodásmódot követnénk, akkor a szöveg szerint az apostol önmagát mondaná kárhozottnak, ami értelmetlen lenne. Nyilvánvalóan másról van szó. A test és a testiség itt az Istentől elidegenedett élet fogalma, amelynek csak biológiai valósága van, de nélküli Isten segítő és támogató kegyelmét, míg a lélek és a lélek embere a megkeresztelkedett, azaz az Istengyermekség által Krisztusba oltott hívő embert jelenti. Eszerint Szent Pál nem a test és a világi élet ellen beszél, hanem arról, hogy mivel a világban él, nem tud teljes mértékben függetlenedni az azt jellemző elidegenedéstől, de ennek ellenére Krisztusba oltott lélekkel cselekszik napról-napra. „Ha az Apostol a maga krisztusi életében is érzi a benne élő ádami embert, ebből nyilvánvaló, hogy a kereszttség ennek nem teljes megsemmisítése.”⁶³

A teremtett világot nem az szenteli meg, ha a keresztények a szenteknek tulajdonított önmegtartóztató életet élnek vagy kivonják magukat az élet forgatagából. Az ilyen életvezetés elidegeníti az élettől, márpedig ami az élettől elidegeníti, az elidegeníti annak a szándékától is, aki arra teremtette az embert, hogy éljen – mégpedig minél teljesebb földi életet. „A teremtő Isten az ember számára üdvösséges állapotot teremt”⁶⁴, amit ugyan megront és tökéletlenné tesz az ősbűn elidegenedése, ám Jézus áldozatában ez az elidegenedés kiengeszteltetett (2Kor 5,19).

A földi létünket hitből fakadó jelenlétünk, hittel végzett munkánk, hittel véghezvitt cselekedeteink szentelik meg. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha részt veszünk az élet forgatagában, ha nem akarjuk megóvni önmagunkat sem a világtól, sem az élet kockázataitól, hanem benne élünk, és mivel keresztény életünk mennyei minőségű, ezzel a mennyei minőséggel vagyunk jelen. Az ember csak így tudja megszentelni életét és a világot.

Nem véletlenül hasonlította Jézus követőit a sóhoz (Mt 5,13), vagy az Isten országát a kovászhoz (Lk 13,21). A só és a kovász is csak akkor tudja hatását kifejteni, ha belekeverik az ételbe, illetve a lisztbe. Ugyanígy a hívő ember is csak akkor tudja megízésmeni vagy megkelszteni, azaz mennyei minőségűvé formálni a világot, ha elkeveredik a világban, a világban él. A fel nem használt só haszontalanná válik, hiszen semmit sem ízesít, a fel nem használt kovász megromlik, anélkül, hogy bármit

⁶³ op. cit., Dörnyei – Gergye – Csögl, *A szentségek életértéke*, 122.

⁶⁴ op. cit., Schreiner, J., *Az Ószövetség teológiája*, 146.

megkelesztett volna. Épp ezért az evangéliumokban megírt esetek és beszélgetések nem erkölcsi összeütközések sorozatai, hanem az élet és annak forrása, valamint az élettől való elidegenedés találkozásainak sorozatai.⁶⁵ A Jézussal való személyes kapcsolat – mely végső soron a hit és a vallás lényege – épp hogy nem elidegenedés, hanem találkozás azzal, aki legyőzi az elidegenedést, és helyreállítja a teljes, ép, egész, istengyermeki életet.⁶⁶

Az ókatolikus teológiának ezért alapvetően ontológikusnak kell lennie, azaz helyre kell állítania az első keresztény évszázadok Isten-ember viszonyát és gondolkodásmódját. A 104. Zsoltár az egész teremtett világ és benne az ember értékes volta mellett áll ki. Hangsúlyozza, hogy Isten minden létezés summája és forrása⁶⁷, minden élőnek Isten ad életet, élelmet, életeret, és élettartamot.⁶⁸ A Teremtés könyve 1. részének szavai visszhangoznak a zsoltárban: „*tov meod*” (תּוֹב מְעוֹד), *nagyon jó* (Ter 1,31).

„Minden teremtett »jó« magábanvéve; valamennyinek harmonikus összessége, az univerzum jelzője »nagyon jó«. Minden olyan volt az univerzumban, ahogy azt a Teremtő akarta. Semmi sem volt felesleges vagy hiányos –, teljes a harmónia.”⁶⁹

Nekünk ókatolikusoknak ki kell állnunk amellett, hogy az ember lényegi természetét – mivel Isten jónak nyilvánította, hiszen a teremtés is Isten jóságából fakad⁷⁰ – pozitívan értékeljük⁷¹, védelmezzük az ember teremtési jóságát, ugyanakkor folytonosan inettünk kell magunkat és testvéreinket az ősbűn lényegére: az élettől és az isteni léttől való elidegenedés veszélyére, s arra, hogy Jézus Krisztus kereszttáldozata és megváltása, valamint lelki kapcsolata és a szentségekben vett kegyelmek segítségével az elidegenedés legyőzhető, s nem csak túlvilági, de már evilági boldog életre rendeltettünk Krisztusban. „Őt, bár nem láttátok, szeretitek, s mivel most láthatlanul hisztek benne, kimondhatatlan és megdicsőült örömmel örvendeztek majd, amikor eléritek hitetek célját.” (1Pt 1,8)

+Széles Tamás O. C. R.

⁶⁵ op. cit., Tillich, P., *Rendszeres teológia*, 330.

⁶⁶ ibidem.

⁶⁷ op. cit., Boman, T., *A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése*, 33.

⁶⁸ op. cit., Schreiner, J., *Az Ószövetség teológiája*, 151.

⁶⁹ Hertz, J. H., *Zsidó Biblia I.*, Budapest, Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség, 2013., 13.

⁷⁰ op. cit., Boman, T., *A héber és a görög gondolkodásmód egybevetése*, 48.

⁷¹ op. cit., Tillich, P., *Rendszeres teológia*, 267.